

LUNDS
UNIVERSITET

Ritning: Hans Gunnar

”Delar ni på kalsonger?”

En socialantropologisk studie om drivkrafter och ideal i svenska bogemenskaper

Asta Alvesson
Avdelning för Socialantropologi
Sociologiska institutionen
Lunds universitet
SANK03 VT24
Handledare: Hanna Wittrock

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till mina generösa informanter som tog sig tiden för intervjuer, bjöd in till husets middagar och gav värdefulla tips om vem och vart jag kunde vända mig till för mer kunskap. Jag vill även tacka min handledare Hanna som har gett mig ovärderlig inspiration och stöd genom uppsatsarbetet.

Abstract

Syftet med denna uppsats är att undersöka de drivkrafter som motiverar människor till att välja att bo i bogemenskaper i Sverige samt att identifiera de ideal som speglas i deras upplevelser och val av boendeform. Studien baseras på tio semi-strukturerade intervjuer med boende i bogemenskaper och personer som arbetar med co-living i Sverige, samt en deltagande observation på en bogemenskap i Sverige. Teorier om reciprocitet, kapital, flytande modernitet och den så kallade svenska teorin om kärlek har använts för att tolka och analysera materialet. Av empirin framkommer att en viktig drivkraft för personer som väljer bogemenskaper är möjligheten till privatliv i kombination med möjligheten att delta i husets gemenskap. Självständighet och frivillig gemenskap framstår som centrala ideal bland de boende. Reciprocitet och jämlikhet i det gemensamma arbetet är också grundläggande för bogemenskapers funktion och för att upprätthålla relationer mellan de boende. Genom att kombinera teorier om flytande modernitet och den svenska teorin om kärlek med teorierna om reciprocitet och kapital visar jag hur bogemenskaper kan förstås både från ett perspektiv av förändring och fluiditet men även genom traditionella och stabila strukturer i samhället.

Nyckelord: Socialantropologi, bogemenskaper, flytande modernitet, reciprocitet, individualism

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	3
1.3 Terminologi.....	3
1.4 Disposition.....	4
2. Tidigare forskning.....	6
2.1 Forskning om kollektivhus och co-living.....	6
2.3 Mångfald i bostadsområden.....	8
3. Teoretisk ramverk.....	9
3.1 Den svenska teorin om kärlek.....	9
3.2 Reciprocitet.....	10
3.3 Flytande modernitet och flytande sociala band.....	10
3.4 Kapital.....	11
4. Metod.....	13
4.1 Urvalsprinciper, urvalets storlek och rekryteringsprocessen.....	13
4.2 Beskrivning av deltagare.....	14
4.3 Insamlingsmetoder.....	15
4.4 Analysmetod.....	16
4.5 Metoddiskussion.....	17
4.6 Reflexivitet.....	17
4.7 Etiska överväganden.....	18
5. Boendes balansgång mellan autonomi och gemenskap.....	19
5.1 ”Delar ni på kalsonger?”.....	19
5.2 ”It takes a village”.....	21
6. Gemenskap som byggs på reciprocitet.....	27
7. Utmaningar för mångfald.....	30
8. Slutdiskussion.....	33
8.1 Vidare forskning.....	35
Referenser.....	36

1. Inledning

Förutom att vara känt för Abba, Ikea och Nobelpriset har Sverige uppmärksammats för att vara ett av världens ensamaste länder. Ensamhet är något som regelbundet lyfts fram av experter och politiker som ett växande hot mot folkhälsan. Idag lever strax över två miljoner människor i Sverige i ensamhushåll, vilket är 41% av alla hushåll (SCB 2022). Enligt Folkhälsomyndigheten lider nästan en fjärdedel av den svenska befolkningen av ensamhet och isolering (Folkhälsomyndigheten 2022). För att minska ofrivillig ensamhet i Sverige har regeringen tagit fram en treårig så kallad gemenskapssatsning med en beräknad årlig kostnad på 300 miljoner kronor (Regeringskansliet 2024). Satsningen går bland annat ut på att ”genomföra uppsökande hälsosamtal”, öka möjligheten för äldre att delta i ”sociala och hälsofrämjande aktiviteter” och öka resurser till idrotts- och föreningslivet (Regeringskansliet 2022).

Dokumentärfilmen *The Swedish Theory of Love* av Erik Gandini (2015) är en beskrivning av den svenska ensamheten och individualism idag. Filmen tar sitt avstamp i bästsäljaren *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige* (2006) av Lars Trägårdh och Henrik Berggren. Enligt Gandini är orsaken bakom dessa ”problem” de politiska reformer som gjordes under 1970-talet. Många av de reformer som genomfördes hävdas ha sitt ursprung i manifestet *Familjen i framtiden – en socialistisk familjepolitik* som skrevs av Socialdemokraterna i 1972. Manifestets huvudsakliga budskap var att alla människor ska vara helt självständiga och oberoende av familj och släkt. Sverige skulle ha en stark offentlig välfärd som täcker alla behov, som till exempel äldreomsorg och barnomsorg, så att ingen individ behöver vara beroende av närstående. Gandini pekar på hur Sverige har tagit individualism till en extrem nivå vilket har kommit på bekostnaden av känslor av gemenskap, omsorg och kärlek.

Ur ett bostadspolitiskt perspektiv var det under denna period som miljonprogrammet inleddes, vilket resulterade i att över en miljon nya bostäder byggdes i många av Sveriges förorter mellan 1965 och 1974. Vid den tiden hade Sverige stora problem med trångboddhet, låg sanitär standard och hög befolkningsomflyttning från landsbygd till städer. Den stigande efterfrågan på arbetskraft i storstäderna ökade trycket på bostadsmarknaden (Ericsson & Molina & Ristilammi 2002: 11). Genom att erbjuda moderna och välutrustade lägenheter till överkomliga priser skulle miljonprogrammet tillgodose många svenskars bostadsbehov och minska klyftorna på bostadsmarknaden.

Höghus av betong kom att karaktärisera bostäderna i miljonprogrammet och har i efterhand kritiserats för att vara fula och tråkiga (Ericsson & Molina & Ristilammi 2002: 82). Trots detta har miljonprogrammet haft en signifikant kulturhistorisk betydelse och är en viktig symbol för 1960- och 1970-talens välfärdsambitioner och ideal. Miljonprogrammet var ett steg mot ”det nya samhället” med den moderna människan i centrum (a.a. 7). Rationalitet, förnuft och funktionalitet var nyckelord för att beskriva bostäderna som byggdes under 1970-talet. Tiden för trångboddhet och delat boende ansågs vara över och var i stället ersatt av en era av individualism och modernitet (a.a. 11).

De starka idéerna om individualism och oberoende i Sverige under 1970-talet skapade dock motreaktioner i form av subkulturer, exempelvis vänsterradikala grupperingar som förknippades med ”gröna vågen” och hippiekulturen. För dessa subkulturer blev kollektivboende ett alternativ till de ideal som lyftes fram i samband med miljonprogrammet. Kollektivhus, som ursprungligen uppkom på 1930-talet som ett sätt att främja jämställdhet genom att avlasta kvinnor från hemarbetet, fick ett uppsving på 1970- och 1980-talen och det byggdes cirka 60 kollektivhus i Sverige som blev populära alternativ för såväl familjer, par som ensamstående (Törnqvist 2019: 903). I kollektivhus har varje hushåll en egen fullt utrustad lägenhet med kök och badrum utöver de gemensamma lokaler där det hålls gemensamma middagar och aktiviteter (Sangregorio 2000:7). I stället för ett samhälle byggt på individualism var 1970-talets kollektivrörelse ett uttryck för en vilja till gemenskap och ömsesidighet. 1970-talets kollektiv har sedan också kommit att förknippas med en rad negativa företeelser vilket till exempel skildras i Lukas Moodyssons film *Tillsammans* (2000).¹ Filmen visar en extrem bild av hur livet i ett kollektiv fylls av konflikter, promiskuitet och total avsaknad av gränser samboende emellan.

Under de senaste åren har kollektivboende återigen uppmärksammats i media, vilket kan delvis förklaras av det relativt nya fenomenet co-living. Begreppet började spridas genom tidningsannonser runt 2011 och 2012 i Silicon Valley. Många techbolag som öppnade huvudkontor i Silicon Valley, exempelvis Google och Apple, attraherade en stor mängd ”young professionals”, vilket ledde till en enorm bostadsbrist i området. Co-living företag, som de kallades, erbjöd en ”ny” slags bostad där hyresgäster fick hyra ett privat möblerat sovrum, i vissa fall med ett privat badrum, med del i gemensamma lokaler som kök och vardagsrum. Co-living blev på så sätt en marknadslösning anpassad till unga vuxna som efterfrågade en enkel

¹ Filmen har nyligen fått en efterföljare, *Tillsammans 99* (2023).

och smidig bostad men med chans till ett nytt socialt sammanhang (Cleaver & Frearson 2021). Denna modell har spridits till många storstäder runt om i världen och kom till Stockholm 2016.²

För många av de stora samhällsproblem som vi står inför idag, som den växande ensamheten, men också bostadsbrist och klimatutmaningar, kan bogemenskaper vara en lösning. Trots många av de fördelar som förknippas med bogemenskaper: socialt, ekonomiskt och klimatmässigt, visar forskning på ett kvardröjande kulturellt motstånd mot att bo tillsammans (Sandstedt & Westin 2015, Grundström 2021, Hansson 2023).

1.1 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av det som ovan diskuterats är syftet med denna uppsats att få en förståelse för vilka drivkrafter som finns bland personer som har valt att bo i bogemenskaper i Sverige. Genom intervjuer med personer som bor i delade boendeformer vill jag fånga de boendes perspektiv och tankar om sitt boende. Med denna studie vill jag därför med hjälp av antropologiska metoder och teorier utforska två frågeställningar:

- Vilka drivkrafter finns bland personer som väljer bogemenskaper i Sverige?
- Vilka ideal speglas i personers upplevelser av bogemenskaper?

1.3 Terminologi

Det finns många begrepp som används för olika former av delat boende. För att navigera i de olika begrepp för delat boende har jag sammanställt definitioner för begreppen som jag kommer att använda i denna uppsats.

Co-living

Co-living används ofta som ett paraplybegrepp för alla typer av boende där det finns möjlighet att dela på utrymme och saker. I denna uppsats kommer jag dock att använda begreppet co-living när jag refererar till den specifika hyresformen där företag hyr ut privata sovrum tillsammans med gemensamma ytor som delas av cirka 10 personer, och där det finns personal som städar regelbundet (Cleaver & Frearson 2021).

Kollektivhus

Kollektivhus är den mest kända formen av delat boende i Sverige och har funnits sedan 1930-talet (Blomberg, Goodridge, Olsson, Wiklund & Wistén 1986). I kollektivhus har varje

² Motsvarande trend där varor och tjänster delas på kan ses i fenomen som carpooling och airbnb och kan gå under beteckningen delningsekonomi (Cleaver & Frearson, 2021:3)

hyresgäst sin privata lägenhet kombinerat med en rad gemensamma utrymmen så som kök, matsal, vardagsrum, trädgård och bastu. Kollektivhusen varierar men oftast ”betalar” hyresgästerna för de gemensamma lokalerna genom att ha mindre privata lägenheter. Kollektivhus är designade för att kunna stötta sina grannar och för att dela på hushållsarbete som matlagning, städning och trädgårdsarbete. Hur det gemensamma hushållsarbetet delas upp mellan hyresgäster varierar men på de flesta håll turas man om att laga mat på veckodagar samt sköta de gemensamma ytor (Sangregorio, 2000, Vestbro, 2012).

Bogemenskap

Boverket beskriver bogemenskap som ”ett samlingsnamn för boendeformer som präglas av utökade möjligheter till samvaro och gemenskap i vardagen, grannar emellan” (Boverket 2021). Jag kommer att därför att använda bogemenskap som en term som täcker både co-living och kollektivhus.

Co-housing, collaborative housing och communal housing

Co-housing, collaborative housing och communal housing är snarlika engelska begrepp och beskriver boenden där gemenskaper skapas och underhålls av de boende själva. Grannar delar på ansvaret för gemensamma ytor som trädgårdar, kök och matsalar, men har även privata utrymmen som privat sovrum eller lägenhet. Co-housing är ofta också kooperativ det vill säga de ägs gemensamt av de boende. Co-housing främjar social kontakt och gemenskap grannar sinsemellan både genom det gemensamma arbetet att ta hand om lokalerna men även genom gemensamma aktiviteter och måltider (Sangregorio 2000, Grundström 2021, Cleaver & Frearson 2021). Inom akademien finns det en distinktion mellan co-housing och co-living eftersom co-living drivs av företag med vinstintresse (Kaya, Asikkutlu, Elinç 2023). Kollektivhus faller alltså under co-housing begreppet men inte co-living.

1.4 Disposition

Uppsatsen är indelad i nio kapitel. Inledningsvis kommer jag att redogöra för tidigare forskning om bogemenskaper, främst inriktat på Sverige men även forskning utanför Sverige kommer att presenteras. Därefter kommer jag att presentera studiens teoretiska ramverk som jag använder för att analysera mitt material. Det bygger på modernitet, svensk individualism, reciprocitet och kapital. I kapitel fyra beskriver jag den empiriska metoden, det vill säga materialinsamlingen, och gör även några etiska och reflexiva reflektioner. Kapitel fem, sex och sju behandlar min analys där jag svarar på studiens frågeställningar med hjälp av det insamlade materialet, tidigare

forskning och det teoretiska ramverket. I kapitel åtta presenteras uppsatsen sluddiskussion där det beskrivs hur frågeställningen har besvarats med hjälp av det teoretiska ramverket och ger förslag till vidare forskning om ämnet.

2. Tidigare forskning

Det finns en lång historia av studier om hemmet inom antropologi. Hemmet anses av många antropologer vara en grundläggande institution där många av disciplinens centrala frågor och teorier utvecklats och förståtts igenom, exempelvis, teorier om reciprocitet, släktskap och reproduktionen av klass och genus. Framträdande forskare är till exempel Janet Carsten som studerade släktskap bland malajer på ön Pulau Langkawai med fokus på miljön i hemmet (1995). Pierre Bourdieu är känd för sin studie om det traditionella familjehuset hos kabyllerna, som är en berbisk grupp som lever i Atlasbergen (1970). Bourdieu beskriver hur huset är organiserad utifrån en rad binära oppositioner till exempel ljus/mörker, eld/vatten, kvinnligt/manligt, privat/offentligt, natt/dag vilket i sin tur formar hur kabyllerna upplever sin värld.

Förhållandet mellan hem och gemenskap är också av central betydelse inom närliggande discipliner som kulturgeografi, stadsplanering, arkitektur och urbansociologi. Det är framför allt inom dessa discipliner som det forskats mest om bogemenskaper. Trots att hemmet är ett centralt tema för antropologisk teori och forskning finns det begränsad antropologisk forskning om bogemenskaper i Sverige. Forskning om kollektivhus i Sverige består delvis av den historiska bakgrunden och uppkomsten av kollektivhus (Blomberg et al 1986, Sangregorio 2000, Vestbro 1997). Detsamma gäller historien och uppkomsten av co-living (Cleaver & Frearson 2021, Plesner 2021). Mycket av den forskning som görs idag om både co-living och kollektivhus handlar om ideologier bakom boendeformerna, husens fysiska struktur och hur bogemenskaper kan bli en mer inkluderade boendeform.

2.1 Forskning om kollektivhus och co-living

Diskussioner om kollektivhus började ta fart på 1930-talet i Sverige och de sågs som ett sätt att främja jämställdhet inom både familjen och på arbetsplatsen. Till en början fanns det yrkesutbildad personal i kollektivhus som skulle avlasta kvinnor från hemarbetet och möjliggöra för kvinnor att utbilda sig och göra sig ekonomiskt och socialt fria från männen. Till följd av en kraftig ökning av löner för serviceyrken inleddes ett nytt skede av kollektivhus där hyresgästerna tog i hög utsträckning över hemarbetet, vilket är hur det ser ut idag (Blomberg et al 1986, Sangregorio 2000, Vestbro 1997).

Trots att kollektivhus har en lång historia så kvarstår misstänksamheten mot kollektivhus än idag. Forskare inom arkitektur menar att kollektivhus ofta betraktas som ett "vänsterboende"

med fördomar som att de boende ”är tvungna att dela på allt – till och med sin tandborste” (Grundström 2021: 1243). Eva Sandstedt och Sara Westin, forskare inom humangeografi, argumenterar i studien *Beyond Gemeinschaft and Gesellschaft. Cohousing Life in Contemporary Sweden* att fördomar som ofta förknippas med kollektivhus till stor del inte stämmer och att människor som bor i kollektivhus har varierande bakgrund när det gäller bland annat ursprung och socioekonomisk status. (Sandstedt & Westin 2015). Anna Granath Hansson, forskare inom fastighetsekonomi, har skrivit studien *Hur kan förutsättningarna för att fler ska kunna bo i socialt hållbara bostadsformer förbättras?* i vilken hon menar att det är viktigt för utvecklingen av kollektiva boendeformer att associationer förknippade med vänsterideologi arbetas bort (Hansson 2023: 24).

Forskarna Sandstedt och Westin diskuterar även hur de boende balanserar möjligheten till både privatliv och gemenskap, samt autonomi och beroende. Detta belyser Maria Törnqvist också i artikeln *Living Alone Together: Individualized collectivism in Swedish Communal Housing*. Enligt Törnqvist är det inte den kollektiva solidariteteten eller gemenskapen som är den primära orsaken till människors trivsel i kollektivhus. Törnqvist hävdar att det snarare är möjligheten att vara autonom och privat som lockar de boende att bo kvar i kollektivhusen (Törnqvist 2019).

Ett populärt ämne inom fältet för bostadsformer är hur hus kan designas utifrån att uppfylla särskilda ”user needs”. Karin Palm Lindén, forskare inom arkitektur, har skrivit avhandlingen *Kollektivhus och mellanzoner* (1992) där hon undersöker sambandet mellan husets fysiska struktur och det sociala livet. Enligt Lindén spelar utrymmet mellan den privata bostaden och de gemensamma lokalerna en viktig roll för det sociala livet i kollektivhus.

Ekin Elinç, Huseyin Samet Asikkutlu och Latif Gurkan Kaya diskuterar begreppen “co-living” och “co-housing” i artikeln *Concept of Co-living and its application: The Case Study of Padova* (2023). Dessa arkitekturforskare studerade utformningen av co-living lägenheter i Padova för att identifiera brister inom co-living utifrån ”user needs”. Artikeln beskriver både co-living och co-housing som svar på bostadsbristen i många storstäder. En av de skillnader mellan co-living och co-housing som författarna pekar på är de ideologiska motiven bakom fenomenen. Co-housing är ofta starkt kopplad till feministisk diskurs och jämställdhet inom hushållsarbete. Co-living beskrivs däremot som en marknadslösning skapad av företag som kan erbjuda liknande tjänster, se exemplet från Silicon Valley ovan. Ursprunget till co-living är alltså mer fokuserad

på att tillgodose efterfrågan på bostadsmarknaden utan starka ideologiska grunder (Kaya, Asikkutlu, Eline 2023:55).

Det är viktigt att nämna att konceptet att bo tillsammans inte är modern idé utan som Alexandra Plesner beskriver i *The History of Co-living* (2021) så är det en ”recurring human trend” som har hittats i alla delar av mänsklig historia. Co-living är ett senmodernt exempel där företag erbjuder gemenskapsboende som riktar sig mot så kallade ”young professionals” som lever mobila liv där flexibilitet är av högprioritet (Clever & Frearson 2021; Kaya, Asikkutlu, Eline 2023, Grundström 2020, Plesner 2021). ”Living as a service” som har använts ofta inom co-living beskriver en vilja att bo någonstans där allt finns till hands, vare sig det är gemenskap eller städning (Clever & Frearson 2021).

2.3 Mångfald i bogemenskaper

Co-housing har i vissa fall ifrågasatts och kritiserats för sin oförmåga att inkludera marginaliserade grupper i samhället. Christaine Droste, forskare inom urbansociologi skriver om co-housing-initiativ i Tyskland där majoriteten av befolkningen som bor och initierar co-housing-boenden är människor som tillhör medelklassen. Droste menar dock att bevisen för att co-housing långsiktigt kan skapa gemenskap och tillhörighet för socialt utsatta grupper är svaga. Diskussion och forskning om hur man kan förbättra modellen för co-housing med fokus på att hålla nere priserna fortsätter (Droste 2015:81). Bogemenskapers exkludering av socialt svaga grupper har även tagits upp i Sverige. Hansson (2023) undersöker hur bogemenskaper kan utvecklas och bli en mer ekonomiskt och socialt inkluderande boendeform för en större del av Sveriges befolkning.

Studien pekar på bogemenskapers syfte att öka känslan av social tillhörighet och gemenskap särskilt för människor som idag bor i ensamhushåll exempelvis äldre. Men även bogemenskapers potential att bidra till klimatomställningen genom energi- och resurseffektiva bostäder och hållbar planering av markanvändning i urbana miljöer lyfts fram. Trots fördelarna problematiseras bogemenskaper på grund av att de ofta kräver mycket sociala och ekonomiska resurser vilket innebär att de främst etableras av resursstarka hushåll som redan har tillgång till bostadsmarknaden. En viktig lärdom från studien är att det måste finnas låga trösklar för den tid och engagemang som krävs i ett bogemenskap om de ska kunna nå en bredare del av Sveriges befolkning, särskilt marginaliserade grupper.

3. Teoretisk ramverk

Följande kapitel presenterar de teorier som jag använder mig av för att analysera det empiriska materialet.

3.1 Den svenska teorin om kärlek

Historikerna Lars Trägårdh och Henrik Berggren har utvecklat vad de kallar för ”den svenska teorin om kärlek” i bland annat boken *Är svensken människa?* (2006). Teorin används som utgångspunkt för denna uppsats eftersom många ideal som presenteras av informanter i bogemenskaper är i linje med historikernas principer för modern svenskhet. Författarna argumenterar för att bilden av det svenska samhällskontraktet som ett uttryck för solidaritet och omtanke om kollektivet är delvis felaktig och ”underskattar den stundtals extrema individualism som utmärker det moderna svenska samhället” (Trägårdh & Berggren 2006: 9). Till skillnad från majoriteten av andra välfärdsstater där familjen och andra kollektiva gemenskaper förblir grundpelare i trygghets- och välfärdssystemet så bygger Sveriges välfärdssystem på autonomi och oberoende (a.a. 10). Boken tar sin utgångspunkt i det tidiga 1800-talet och den så kallade liberala svensketsideologi som knyts an till i 1970-talets omfattande familjepolitiska reformer. Författarna refererar till kända författare och individer som Astrid Lindgren, Alva Myrdal och Olof Palme som har varit med och inpräntat autonomi och oberoende som svenska ideal. ”Den sanna kärleken är den som sätter den andre fri” skrev Carl Jonas Love Almqvist i 1800-talsromanen *Det går an*. Trägårdh & Berggren menar att detta är den paradoxala kärnan i det svenska sociala kontraktet där det ”ytligt sett kollektivistiska jämlikhetsidealen har lett till en radikal individualisering” (a.a. 51).

En grundpelare för den svenska välfärden och sociallagstiftningen, enligt Berggren och Trägårdh, är principen att sociala band inte ska vara beroende av ekonomi eller hierarki inom familjen, exempelvis mellan man och hustru eller förälder och barn, utan ska grundas på jämlikhet och oberoende. På så sätt är alla relationer grundade på frivillighet och ”sann kärlek” (a.a.10). Historikerna menar att strävan efter och idealet att vara självständig, oberoende och självförverkligande har lett till en radikal individualisering av det svenska samhället och en institutionalisering av omsorgen. Enligt Berggren och Trägårdh har svenska staten tagit över uppgifter som traditionellt har skötts av anhöriga och på så sätt ersatt de sociala banden mellan människor (a.a. 75). Emellertid har denna prioritering av individuellt oberoende ofta kommit till priset av förlorad gemenskap och intimitet (a.a. 10).

3.2 Reciprocitet

Till skillnad från den individualistiska synen på gemenskap som skildras av Trägårdh och Berggren är den drivande principen i småskaliga samhällen i regel reciprocitet. Marcel Mauss utvecklade en teori om reciprocitet i boken *The Gift* (2000). Mauss använder kula-ringen på Trobriand-öarna som gjordes känd av Bronislaw Malinowski som exempel på gåvoutbyten och reciprocitet. Genom att studera den så kallade kula-ringen visar Mauss hur utbyten skapar och upprätthåller sociala band. Kula-ringen går ut på att stammar från de olika Trobriand-öarna rör sig cirkulärt där värdefulla snäckarmband och snäckhalsband ges bort som gåvor. Armbanden, mwali, skickas från väst till öst och halsbanden, soulava, ges alltid från öst till väst (Mauss 2000: 29). Enligt Malinowski bär dessa smycken stor betydelse och prestige. Varje smycken har ett eget namn med en personlighet och historia (a.a. 30). Förutsättningen för att kula-ringen ska fortsätta fylla sin funktion av att skapa relationer mellan stammarna är att gåvan ges vidare.

Mauss utgår från bland annat kula-ringen för att identifiera tre former av utbyten: att ge, ta emot och återgälda som alla skapar ömsesidighet och sociala förpliktelser (a.a. 17). Mauss betonar att det inom ett sådant system inte finns några så kallade "free gifts". En gåva som inte återgäldas bryter alltså mot den grundläggande logiken av reciprocitet och mening med gåvoutbyten (a.a. x). Mauss menar att reciprocitet är ett socialt fenomen som har alltid funnits och alltid kommer att finnas även i moderna samhällen eftersom det fyller en viktig funktion för att upprätthålla sociala relationer. Teorin om reciprocitet kommer att användas i den här uppsatsen för att förstå betydelsen av det gemensamma arbetet i bogemenskaper.

3.3 Flytande modernitet och flytande sociala band

Teorin om liquid modernity (flytande modernitet) bygger på Zygmunt Baumans argumentation att det moderna samhället karaktäriseras av konstant förändring och oförutsägbarhet. Teorin kommer att användas i syfte att få en förståelse för de relationer som skapas i bogemenskaper. "Liquid" är en metafor för att beskriva vår samtid som flytande och ständigt föränderlig (Bauman 2000: 2). Bauman kopplar flytande modernitet till en upplösning av mänskliga band och gemenskaper. Bauman menar att i den globaliserad och kapitaliska värld vi lever i idag ser vi på relationer och människor på samma sätt som vi ser på saker som vi konsumerar. Våra relationer ska tjäna oss och om de inte gör det så finns det ingen anledning att hålla sig till en sämre eller åldrad produkt i stället för att hitta en ny och bättre (a.a. 164). Bauman menar alltså att följderna av detta är att vi blir mindre benägna att investera tid och energi på att bygga djupa och långvariga relationer eftersom vi alltid är på jakt efter omedelbar tillfredsställelse vilket skapar en kultur av individualism och självcentrering. Resultatet blir även ett fragmenterat

samhälle där traditionella gemenskaper och samhällsband blir alltmer sällsynta och svaga. Teorin om flytande modernitet ger oss inte bara insikt i hur detta påverkar individuella relationer utan även hur det påverkar större sociala strukturer och normer.

Bauman kommenterar även konflikten mellan produktion och konsumtion i förhållande till "communitas" (community) i boken *Liquid Love* (2003). Bauman använder begreppet communitas, utvecklat av Victor Turner, och beskriver communitas som "based upon mutual care and help, living for the other, weaving the tissue of human commitments, fastening and servicing inter-human bonds" (Bauman 2003:74). Han argumenterar för att konsumismen har underminerat communitys genom att komodifiera aspekter av community. Om community motstår denna komodifiering blir de i stället fräntagna sitt värde i samhället (ibid).

3.4 Kapital

Slutligen kommer Pierre Bourdieus begrepp kulturellt och ekonomiskt kapital att användas för att beskriva kritik som tidigare har riktats mot bogemenskaper i förhållande till dess mångfald. Den svenska teorin om kärlek och teorin om flytande modernitet visar på fenomenet i samhället som är föränderliga men med hjälp av reciprocitet och kapital kommer uppsatsen att illustrera hur även mer stabila strukturer i samhället präglar bogemenskaper. Caldwell och Henry argumenterar emot uppfattningen att flytande modernitet har brutit ner gamla strukturer som kapital och klass och menar snarare att flytande modernitet kan agera som ett verktyg för privilegierade delar av samhället (Caldwell & Henry 2020).

Medan ekonomiskt kapital har varit mer av ett självklart begrepp kom begreppet kulturellt kapital till under Bourdieus studier om utbildningsinstitutioner. Bourdieu och hans medarbetare hade ett intresse för hur "behärskande av kulturen" kunde användas som en tillgång utanför den snäva definitionen av "det kulturella" det vill säga litteratur och konst (Broady & Palme 1986:13). Förmågan att behärska kulturen syftar främst på förmågan att tala och föra sig på rätt sätt genom att vara välorienterad i kulturen och samhället. Det viktigaste indikatorn till kulturellt kapital menar Bourdieu är en hög utbildningsnivå (Broady & Palme 1986: 18).

Trots att kulturellt kapital spelar en avgörande roll i hur samhället struktureras och makt fördelas är ändå ekonomiskt kapital överordnad kulturellt kapital. Bourdieu delar upp grupperna i den dominerande gruppen (ekonomiskt kapital) och den dominerade gruppen (kulturellt kapital). Till den dominerande gruppen hör storföretagare och andra med tillgång till pengar och egendom. I den dominerade gruppen finns bland andra universitetsprofessorer, konstnärer och

författare med färre ekonomiska resursers men med tillgång till kulturella resurser som teater, konst och litteratur (ibid).

4. Metod

I följande kapitel redogörs och diskuteras uppsatsens metoder. Det kommer att ge inblick i hur jag har gått till väga för att utveckla frågeställningen, avgränsa urvalet, och hur materialet har analyserats. Jag beskriver även etiska och reflexiva överväganden.

En kvalitativ forskningsansats baserat på semistrukturerade intervjuer och deltagande observation har använts för att förstå de upplevelser och erfarenheter som beskrivs av studiens informanter. Studien är genomförd i stadsmiljöer i Stockholm och Lund där många olika boendeformer finns. Co-living är mest utbredd i Stockholm om man tittar på hela Sverige. Därför valde jag att begränsa min insamling av material om denna boendeform till Stockholm.

4.1 Urvalsprinciper, urvalets storlek och rekryteringsprocessen

Studiens empiri består av tio semistrukturerade intervjuer med tolv informanter och en deltagande observation i ett kollektivhus. Två av intervjuerna var gruppintervjuer efter önskemål från deltagarna.

Två metoder för urval har använts. Enligt studiens syfte var det viktigt att rekrytera personer med erfarenhet av att bo i co-living eller kollektivhus. Ett målstyrt urval var därför viktigt att uppnå (Bryman 2016: 496). Detta urval kombinerades dessutom med ett snöbollsurval. I boken *Samhällsvetenskapliga metoder* definierar Alan Bryman snöbollsurval som en urvalsprocess där forskaren får kontakt med ett mindre antal informanter som är relevanta för studien och använder därefter dessa för att identifiera fler informanter (a.a. 245). Jag fick kontakt med mina informanter via mejl, Linkedin och via andra deltagare. Jag började min materialinsamling genom att identifiera personer som var aktiva inom frågor som rör co-living och kollektiva boenden. via Linkedin och nyhetsartiklar. På detta sätt kom jag i kontakt med två personer som ställde upp på intervju, en person från föreningen Kollektivhus NU och en person som arbetar med ett co-living företag. Dessa två intervjuer gav en bra första överblick på både kollektivhus och co-living som boendeform. De var även väldigt givande eftersom de gav tips om var jag kunde söka ytterligare deltagare.

Personen från co-living företaget, som jag kallar Anders, förmedlade kontakt till en annan medarbetare på samma co-living företag som han trodde skulle vara relevant för studien. Informanten från föreningen Kollektivhus NU, som jag kallar Marie, gav mig tips om kollektivhus i Lund som jag kunde vända mig till. Jag mejlade därefter två kollektivhus i Lund och fick snabbt svar av flera boende som ställde upp på intervju.

För att få insikt i co-living som företagsidé har jag alltså intervjuat två medarbetare på ett co-living företag. Jag har även intervjuat människor som har bott i ett annat co-living boende i Stockholm för att få perspektiv från boende. Genom att kombinera olika perspektiv hoppas jag kunna ge en nyanserad bild av kollektivhus och co-living. Jag besökte två kollektivhus i Lund. Jag höll i en gruppintervju i det ena kollektivhuset och en gruppintervju, två individuella intervjuer och en deltagande observation i det andra. En av informanterna, Anna, har ett forskningsintresse i kollektivboende och hon har bott i olika delade boenden under sitt vuxna liv och har nyligen flyttat in i ett nystartat kollektiv. Hon gav mig ett unikt perspektiv eftersom hon kunde både berätta om sina personliga erfarenheter av att bo i en bogemenskap men kan även ses som en expert inom området.

4.2 Beskrivning av deltagare

Mina informanter har en bred åldersspridning, från 24 år gammal till 84 år. Medelåldern bland mina informanter på kollektivhus är relativt hög. Jag upplevde att de som hade bott där från start var de som var mest villiga att ställa upp på intervju. Det kan delvis bero på att de är pensionerade och därmed har mer tid men även på grund av att de just har varit med sedan start och därmed identifierar sig mer med boendet jämfört med de nyinflyttade. En av mina informanter, Marie, intervjuades både utifrån sina erfarenheter som boende i kollektivhus och som en representant från föreningen Kollektivhus Nu. Det är en ideell förening som arbetar för att sprida kunskap om kollektivhus i Sverige samt stötta kollektivhusen som är medlemmar i föreningen.

Jag har sammanställt en översikt på studiens informanter. Alla deltagare har anonymiserats och fått ett pseudonym.

Tabell 1: Studiens deltagare

Namn	Ålder (år)	Kön	Roll
Rikard	84	Man	Bott i kollektivhus i 40 år
Lisa	82	Kvinna	Bott i kollektivhus i 40 år
Lovisa	81	Kvinna	Bott i kollektivhus i 40 år
Emma	66	Kvinna	Bott i kollektivhus i 5 år
Anders	50	Man	Jobbar för co-living företag
Linda	74	Kvinna	Bott i kollektivhus i 30 år
David	68	Man	Bott i kollektivhus i 30 år
Marie	63	Kvinna	Bott i kollektivhus i över 30 år
Anna	32	Kvinna	Bott i kollektiv i cirka 1 år och for
Sara	24	Kvinna	Jobbar för co-living företag
Lukas	31	Man	Bodde i co-living i tre år

Sofia	33	Kvinna	Bodde i co-living i tre år och i efterhand startat eget co-living boende utomlands
-------	----	--------	--

4.3 Insamlingsmetoder

Intervjuerna var utformade efter tre intervjuguider som jag utvecklade i början av studien. Intervjuguiderna innehåller en rad olika teman som togs upp under intervjuerna men det fanns mycket utrymme för deltagarna att utforma sina svar och ge utvecklingar. Bryman menar att under semistrukturerade intervjuer bör fokus ligga på hur informanten tolkar frågor och vad de själva anser vara viktigt inom de olika teman (Bryman 2016:563). Att lämna plats för flexibilitet tillåter en öppenhet mellan forskare och informant som är värdefull för kvaliteten i datainsamlingen. Det kan skapa en bra stämning under intervjun att deltagaren upplever att forskaren är intresserad och låter personen tala till punkt.

Hälften av intervjuerna gjordes digitalt. Varje informant fick frågan om de helst håller intervjun digitalt eller på plats. De som valde en digital intervju berodde främst på att de inte hade tid till att träffas i person eller på grund av geografiska avstånd. Fem av intervjuerna gjordes på plats. Fyra av dessa var i kollektivhusen. Många av informanterna tyckte detta var det mest lämpliga så att jag även kunde få möjlighet att se kollektivhuset. Två av intervjuerna skedde i kollektivets allmänna rum medan två av dem hölls i informantens egen lägenhet. Den sista intervjun hölls på informantens arbetsplats.

Studiens empiri består av två gruppintervjuer. Den första var planerad med ett gift par som bor tillsammans i en lägenhet i ett kollektivhus i Lund. Jag höll intervjun i kollektivhusets gemensamma vardagsrum men innan vi hann börja intervjun kom en annan boende ner till vardagsrummet som jag också hade varit i kontakt med och bokade in i en intervju med dagen efter. Vi bestämde därefter att jag skulle hålla intervjun med alla tre tillsammans. De tre informanter kände varandra väldigt väl eftersom de alla hade bott i kollektivhuset i cirka 40 år. Under datainsamlingen upplevde jag ofta hur viktigt det är att anpassa sig i stunden till den situation som uppstod.

Trots att jag upplevde vissa svårigheter med att hålla gruppintervju, till exempel att balansera talutrymmet för informanterna, så var det intressant och givande att hålla intervjuer där boende fick chansen att diskutera sina upplevelser med varandra. Enligt Bryman är gruppintervjuer ett bra sätt att skapa förståelse för varför människor tycker som de gör. Jämfört med individuella intervjuer där deltagare endast utgår från sig själva har informanter under en gruppintervju möjligheten att höra andras uppfattningar som i sin tur kan väcka tankar som annars inte skulle

dykt upp (Bryman 2016:605). På detta sätt skapades kvalitativa data under den sociala situationen som intervjun erbjöd.

Under mitt första besök på ett av kollektivhusen fick jag en inbjudan att komma tillbaka och äta middag med de boende på en av deras gemensamma middagar. De boende på kollektivhuset var väldigt generösa och välkomnande. Att få delta i en av huset gemensamma middagar och träffa och prata informellt med ännu fler av de boende var lärorikt och gav mig en unik insyn i hur gemenskap kan se ut i ett kollektivhus. Deltagande observation är en väsentlig del av kvalitativa metoder inte minst inom antropologi. Ann Jordan lyfter fördelar med att använda sig av etnografiska metoder inom kvalitativ forskning i boken *Business Anthropology* eftersom kunskap inte begränsas av vad informanten säger till forskaren. Jordan menar att gapet mellan vad människor säger att de gör och vad de i verkligheten gör ger en forskare värdefull kunskap (Jordan 2013: 90). Enligt Bryman kan deltagande observationer bidra som mest till studier när forskaren har möjlighet att befinna sig i samma miljö som sina informanter under en längre period (Bryman 2016:594). På grund av tidsbegränsningar fanns inte möjligheten att utföra många deltagande observationer. Middagen som jag beskriver ovan är den viktigaste men jag har dessutom varit observant när jag har genomfört intervju hemma hos deltagare.

4.4 Analysmetod

Jag bestämde att spela in alla intervjuer, med samtycke från informanterna, med syfte att kunna vara helt närvarande under intervjun och undvika distraktionen av att anteckna under tiden. Varje intervju transkriberades verbatim. Direkt efter varje intervju tog jag anteckning av intervjuprocessen, intryck av dialogen och även intryck av miljön. Dessa noter har varit viktiga när jag efter några veckors datainsamling intensiverade analysprocessen.

De transkriberade intervjuer och mina anteckningar utgör materialet som jag har analyserat tematiskt. Den tematiska analysen har inneburit att jag har lyssnat på de inspelade intervjun flera gånger och läst transkriberingarna ytterligare några gånger samtidigt som datainsamlingen fortfarande pågick. I början läste jag intervjutranskriberingarna på ett relativt avslappnat sätt där jag fick olika idéer till teman och jag började undra över vad de försökte uttrycka. I denna fas skrev jag ned dessa öppna frågor men utan att skapa några specifika teman. I nästa fas jämförde jag likheter och skillnader mellan transkriberingar från de boende från de två kollektivhus. Jag identifierade inga stora skillnader och presenterar därför materialet i sin helhet. I sista fasen, försökte jag skapa avstånd till de specifika uttalande och se mönster i sättet som deltagarna uttryckte sig. Detta har resulterat i fyra teman som jag exemplifierar med citat.

4.5 Metoddiskussion

En av fördelarna med deltagande observation och intervjuer var att jag fick möjligheten att besöka mina informanter och träffa dem i sina hem. Att se deltagarna i deras naturliga miljö bidrog till en avslappnad stämning och att jag fick bättre förståelse för hur boendeformen var organiserat. Till skillnad från kvantitativa metoder kunde jag med hjälp av samtal lära känna mina informanter och få en djupare förståelse och bild av deras vardagsliv och boendemiljö. En annan fördel jag upplevde med semistrukturerade intervjuer var att genom att hålla intervjuguiderna öppna och genom att täcka många ämnen relaterade till boendemiljöer fanns det möjlighet för informanterna att fördjupa sig i de ämnen de tyckte var viktigast. Å andra sidan upplevde jag också begränsningar med denna metod eftersom det kunde upplevas vara svårare att gå djupare in på specifika ämnen.

En nackdel med uppsatsens metod är urvalet. På grund av svårigheter med att hitta personer som bor i co-living idag domineras mitt urval av personer som bor i kollektivhus. Om denna svårighet inte hade funnits hade jag valt att intervjua fler från co-living, både personer som är nyinflyttade och personer som har bott i co-living under en längre period för att få mer variation i mitt urval. Jag hade även valt att göra flera deltagande observationer

4.6 Reflexivitet

Charlotte Aull Davies definierar reflexivitet som förmågan att reflektera över sin roll som forskare och hur man påverkar sitt material (Davies 2008:4). Davies menar att reflexivitet är central i varje del av forskningsprocessen, från val av forskningsämne till analys av data. Det innebär att forskare kontinuerligt bör reflektera över sin egen kulturella bakgrund och egna värderingar och hur de kan påverka tolkningen av resultatet då fullständig objektivitet är svår att uppnå (ibid). Jag har en personlig koppling till boendemiljöer då jag själv har bott i kollektiv under mina första två år som student. Jag har därför ständigt försökt vara medveten om hur mina personliga erfarenheter kan färga hur jag uppfattar mina informanters beskrivning av sina upplevelser. Det har också varit viktigt när jag har analyserat min empiri att jag har reflekterat kring mina egna kulturella glasögon. Precis som mina informanter präglas jag av samma kulturella normer och värderingar då jag själv är uppvuxen i Sverige. Jag upplevde att genom att studera andra fick jag även chansen att lära mig mer om mig själv och om mina egna värderingar (a.a. 218).

En strategi jag har använt för att reflektera över min roll som forskare är genom att transkribera och analysera mina intervjuer. Etnografen Davies påstår att forskare bör granska sina

inspelningar både för att analysera innehållet men även för att analysera hur ens interaktion med informanten påverkar materialet (a.a. 206). Eftersom jag hade både digitala intervjuer och intervjuer på plats med mina informanter var skillnader mellan de olika intervjusätten tydliga. Jag upplevde intervjuer som gjordes på plats som mer flytande och öppna medan mina online intervjuer följde mer av fråga-svar karaktär. Å andra sidan erbjuder online intervjuer mer flexibilitet och är tidseffektiva då de sparar restid. Bryman menar att online intervjuer kan göra att människor som vanligtvis nekar medverkan har lättare att acceptera en intervju (Bryman 2016:593).

4.7 Etiska överväganden

Arbets sättet för studien är baserat på individskydds kravet som inkluderar fyra etiska principer: konfidentialitetskravet, samtyckeskravet, informationskravet och nyttjandekravet (a.a. 170). Varje informant har blivit informerad om syftet med studien både innan intervjun via email och muntligt innan intervjun påbörjades. Jag gjorde även deltagare medvetna om möjligheten att de när som helst kunde avsluta intervjun eller välja att inte svara på en eller flera frågor. Efter all information givits till deltagare fick de sedan möjlighet att välja att delta eller avbryta. Alla informanter gav sitt samtycke både till deltagande av intervjun och inspelningen av intervjun. Insamlat material i form av intervjuer har bara använts i syfte av denna studie och kommer inte att användas i något annat syfte. Alla transkriberingar och röstinspelningar har raderats efter att resultatet färdigställts. Alla deltagare i denna studie har anonymiserats och har fått ett pseudonym. Det finns alltså inget sätt att spåra informanternas identitet vilket uppfyller konfidentialitetskravet.

5. Boendes balansgång mellan autonomi och gemenskap

Följande kapitlet behandlar de huvudsakliga teman som framkom under materialinsamling och analyseras med hjälp av teori och tidigare forskning. Jag har avgränsat mitt material till de teman som svarar på min frågeställning. Eftersom detta inte är en komparativ studie mellan co-living och kollektivhus har jag inte inkluderat skillnader mellan boendeformerna. Jag valde att inte ta den inriktningen eftersom det hade krävts fler intervjuer med människor som bor i co-living idag samt deltagande observationer i co-living boenden för att dra sådana slutsatser.

5.1 ”Delar ni på kalsonger?”

Ett återkommande tema i min empiri är att boende upplever att det finns missvisande fördomar associerade med bogemenskaper. Sandstedt och Westin skriver om de fördomar som associeras mest med kollektivhus och argumenterar för att det behövs mer kunskap om kollektivhus (Sandstedt & Westin 2015: 132). De vanligaste fördomar associerade med kollektivhus, menar Sandstedt och Westin, är att människor som bor i kollektivhus inte har något privatliv och är tvungna till att dela på allt (a.a. 131). Dessa fördomar menar både Sandstedt och Westin och mina informanter har förstärkts av *Tillsammans* filmerna av Lukas Moodysson. Under en intervju med en representant från föreningen Kollektivhus Nu, Linda som har bott i två olika kollektivhus i över 30 år, frågade jag om vilka trösklar som finns när det gäller att få fler att överväga kollektivhus. Linda svarade att:

Det finns ju fortfarande mycket fördomar. Vi har ju pratat ibland om att ändra ordet också just från kollektivhus till kanske just det här med bogemenskap. En del kallar sig för bogemenskaper i stället för att folk associerar till *Tillsammans* filmerna och så där.

Här reflekterar Linda över de negativa associationerna som görs till termen kollektiv som skulle kunna motverkas av att byta namn från kollektivhus till bogemenskap. Det är tydligt att föreningen Kollektivhus Nu jobbar för att särskilja sig från de negativa associationerna som förknippas med kollektivboenden. På deras hemsida skriver de att ”Det finns stor skillnad mellan kollektiv och kollektivhus. I kollektivhus har man en egen lägenhet och kan låsa om sig när man vill” (Kollektivhus Nu u.å). Uttalandet tolkas som en markering att kollektivhus till skillnad från kollektiv är ett boende som erbjuder gemenskap men också ger möjlighet till privatliv. Några av mina informanter uttryckte åsikter som liknar uttalandet från Kollektivhus Nu föreningen. Ett exempel är ett citat från Lisa som flyttade in i ett kollektivhus i Lund för cirka 40 år sedan med sin man, Rikard, och två barn. Idag bor hon kvar tillsammans med sin

man. Följande citat är från ett samtal om vilka reaktioner hon brukar få när hon berättar för en ny person att hon bor i ett kollektivhus:

Någon har sagt att ”jag är alldeles för mycket individualist”. Vi är individualist allihop skulle jag vilja säga. Så det är inget hinder. Nej, nej, och det är det som är det viktiga, just det här att man har sin lägenhet. Man kan stänga sin dörr, man behöver inte sitta här nere och umgås om man inte känner för det, va? Men det finns alltid någon att fråga och prata med när man behöver.

Lisa betonar i citatet att även de som bor i kollektivhus kan vara individualistiska och behöver inte vara med andra människor hela tiden eftersom de har en egen lägenhet. Informanten tydliggör detta genom att illustrera hur ”man kan stänga sin dörr” när man inte vill umgås. En sådan markering mellan privat och gemensamt belyser Westin och Sandstedt. Forskarna menar att boende i kollektivhus uttrycker en stark vilja att vara privata vilket husets struktur förstärker. Genom fysiska skillnader mellan privata och gemensamma utrymmen i kollektivhus har en viss kultur utvecklats där de boende ser till att inte gå in i varandras privata utrymmen om de inte har bestämts sedan tidigare (Sandstedt & Westin 2015: 138). Normen av att skilja på det privata och gemensamma syns också bland mina informanter, exempelvis i citatet ovan.

Att boende kan själva bestämma hur ofta eller på vilket sätt de deltar i husets gemenskap observerade jag även under min deltagande observation var jag deltog i en av kollektivhusets gemensamma middagar. Cirka hälften av husets boende samlades kvällen jag var i kollektivhuset. Medan vissa boende stannade i cirka en halvtimme stannade andra närmare två timmar och spelade sällskapsspel efter middagen.

Under ett samtal med Lovisa, 81 år, som också har bott i ett kollektivhus i cirka 40 år pratade vi om syftet med min studie. Jag förklarade att jag bland annat ville undersöka vilka ideal som kunde speglas i kollektivboenden. Lovisa var väldigt tydlig med att det inte finns några gemensamma ideal bland boende i kollektivhus. Lovisa sa att ”vi är helt självcentrerade och egoistiska här”.

Trots att Lovisa inte uppfattar att det går att hitta några gemensamma ideal bland boende i kollektivhusen så kan man notera ett ideal i hennes och Lisa uttalande som kan kopplas till Lars Trägårdh och Henrik Berggrens syn på svenskhet. Både Lisa och Lovisa gör en markering att de är egna individer och kan inte klumpas ihop med övriga grannar. Trägårdh och Berggren menar att något som utmärker svenskar är behovet att känna sig ”fri och självständig utan kvävande sociala band” (Berggren & Trägårdh 2006: 22). Trots att mina informanter har valt

en icke-traditionell boendeform som främjar gemenskap så tar de inte avstånd från bilden av en människa som självständig och fri. Faktum är att de identifierar sig som en.

Lisa och hennes man Rikard diskuterar även deras syn på filmen *Tillsammans* som de ställer sig starkt emot:

Rikard: Jag blev så jävla arg.

Lisa: Det är bara det att vi tyckte det var så fjantigt, för det stämde ju inte ett dugg

Rikard: Jag blev arg därför att den var ett otäckt starkt motargument mot det som vi stred för, som vi fortfarande strider för. Det är ju löjligt det här att det är 0,02 promille utav Sveriges lägenhetsbestånd där man kan bo på det här sättet.³

Lisa: Med tanke på hur många som bor ensamma

Lisa och Rikard uttrycker frustration när de upplever att deras livsstil och boendeform förlöjligas och missförstås av en stor del av befolkningen. David som har bott med sin sambo i ett kollektivhus i Lund i cirka 30 år menar att utomstående antingen saknar kunskap om kollektivhus eller inte förstår hur det fungerar. Under diskussion om hur människor brukar reagera när han berättar att han bor i ett kollektivhus säger han att ”de förstår inte hur det funkar mest. Delar ni på kalsonger är inledningsfrasen.”.

Å ena sidan finns det fördomar associerade med kollektivhus där kollektivhus framställs som ett boende där integritet och privatliv påverkas negativt, och fylls av kvävande relationer. Studiens informanter håller inte alls med om detta. Å andra sidan är ett förekommande tema inom min empiri att informanter ser den sociala gemenskapen som en viktig drivkraft. Mina informanter beskriver hur båda sakerna kan hänga ihop, det vill säga att bogemenskaper kan uppfylla människors krav på autonomi och privatliv samtidigt som de kan ge en mer meningsfull och social tillvaro. Ett sätt som informanter menar att det privata och det gemensamma kan förenas är genom husets uppbyggnad. Som nämnt tidigare i avsnittet använder flera informanter sig av uttrycket att kunna stänga dörren om sig. Genom att boende i kollektivhus har varsin lägenhet med ”en dörr” de kan stänga om sig finns det tydlig gränser för vad som är privat och vad som är gemensamt.

5.2 ”It takes a village”

Även om bogemenskaper strävar efter att bryta sig loss från fördomar associerade med kollektiv och idén att de präglas av kvävande relationer, hävdar mina informanter att det centrala med

³ Det finns cirka 2000 kollektivhus lägenheter i Sverige vilket utgör 0,05 procent av bostadsmarknaden (Vestbro, 2010: 55)

bogemenskaper är just gemenskapen. Under en diskussion med Linda om de olika fördelar med kollektivhus pekade hon på vad som är viktigast för henne: ”Det är gemenskapen. Absolut, det andra får man på köpet.”. Det är alltså helt självklart för Linda att gemenskapen är den primära anledningen till att människor väljer bogemenskaper.

En annan informant, Lukas, beskriver gemenskapen man får av ett bogemenskap som ett slags mänskligt och grundläggande behov som alla människor egentligen behöver men som få personer får idag. Följande citat är från en intervju med Lukas som är ursprungligen från Frankrike och flyttade till Sverige 2019. Under hans första månader bodde Lukas i en enrumslägenhet men upplevde att det var svårt att träffa människor och få ett tillfredställande socialt liv och valde därför att skicka en ansökan till ett co-living boende kallad för K9 där han bodde i tre år. Lukas berättar varför han valde att stanna i K9 i tre år:

Everyone has a need for this kind of community. It's not enough in my opinion, to rely only on your friends or your partner or your family for all of your social needs. I think you know the thing “it takes a village”. And we don't have this village really anymore. So this (co-living) has kind of replaced that part of the social circles that we don't have anymore. So yes, you can have a partner, your family, your friends - very close social group but it is good also to have this kind of intermediate social group. About, you know, whatever number of people that you consider are people you can trust and rely on and that are quite a diverse group of people you can learn from. And that's yeah, I think that that's why I stayed. Something that we don't get in another way, you can get it, maybe with your sports team if you do a lot of sports or there can be other types of communities, but it's quite hard to get out there.

Lukas beskriver behovet av en gemenskap som ger trygghet och möjlighet att lära sig av andra. Informanten reflekterar vidare över en bredare förändring i samhället, där vi tidigare naturligt var en del av en gemenskap –”en by”- men att det är något som vi har lämnat bakom oss. Svårigheten att hitta gemenskap och ett skifte till ett alltmer kärlekslöst och kallt samhälle menar Berggren och Trägårdh är en konsekvens av institutionaliseringen av sysslor som vanligtvis är förknippad med familjen, exempelvis äldrevård och barnomsorg. Detta beskriver författarna som ”alliansen mellan staten och individen gentemot familjen” (Berggren & Trägårdh 2006: 75). Berggren och Trägårdh hävdar att autonomi i relation till andra människor har kommit med ett högt pris. Detta då de naturliga gemenskaper i samhället har undergrävt samtidigt som medborgare har underkastat sig statens makt, vilket resulterat i att svenskar har relativt svaga rättigheter när det gäller individens ställning gentemot staten (Berggren & Trägårdh 2006: 76).

Historikerna jämför Sverige med USA, två länder med ett starkt individualistiskt etos som betonar självständighet och självförverkligande. Medan Sverige har skapat en stark välfärd där individer har gjort sig oberoende av familj och vänner riktar USA sin ”rugged individualism” mot att göra individer oberoende av staten och i stället förlitar sig till familj och civilsamhälle som skyddsnet (Berggren & Trägårdh 2006: 39). Medan den svenska individualism har gjort oss beroende av statliga institutioner har den amerikanska individualism lett till att medborgare blivit beroende av ”icke statliga kollektiva former som familj, religiösa samfund, välgörenhetsinrättningar och andra mer eller mindre organiserade grupper i samhället” (ibid).

En annan informant, Sofia, delar en liknande uppfattning och upplevelse av co-living som Lukas. Sofia är också fransk och flyttade till Sverige ungefär samtidigt som Lukas. Sofia flyttade in i K9 efter hon hade separerat från hennes partner och var i akut behov av ett boende. Precis som Lukas bodde Sofia i K9 i tre år och bor idag utomlands och driver ett eget co-living boende. Jag har valt ut ett citat från Sofia där hon diskuterar hur hon ser på behovet av gemenskap.

It's all super cliché, but I mean we've evolved like we were not made to be living alone. We're evolved as tribes, and we were made to be living in community and support each other. And people who have children say it- “it takes a village to raise a child”. So it's like all those things we have in us. But somehow, we've broken from that.

Både citaten från Lukas och Sofia visar på en gemensam uppfattning om att co-living fyller ett tomrum som har skapats i dagens samhälle. Båda refererar till det kända uttrycket ”it takes a village to raise a child” för att illustrera att samhället historiskt sett har organiserats kring gemenskap och samarbete. De betonar vikten av att ha människor runt omkring sig som man kan lita på och lära sig av, något som de uttrycker är grundläggande för människors välbefinnande och livskvalitet. På så sätt ser de på co-living som en modern version av den traditionella ”byn”. David som bor i kollektivhus tycker också att boendet motsvarar den traditionella ”byn”:

Det här är ju lite grann ett sätt att återskapa en bykänsla får man väl säga att man bor ganska nära, men man är inte i knäna på varandra (...) man är nära när man vill vara nära men man kan fjärma sig om man vill det.

Återigen visar mina informanter att känslor av samhörighet är viktigt för dem men här betonar David att gemenskapen är som bäst när den är på sina egna villkor. Det vill säga att man kan välja att delta i gemenskapen när man känner ett behov för det men kan också välja att vara ensam. Citatet kan kopplas till Törnqvist resultat. Törnqvist visar att bogemenskaper utmärker

sig genom att vara en individualiserad form av kollektivism (Törnqvist 2019:910). Törnqvist menar vidare att det är just detta som de boende uppskattar med bogemenskaper, det vill säga en "low-key and fairly autonomous form of belonging" (ibid).

Ur detta perspektiv kan bogemenskaper ses som ett exempel på det som Trägårdh och Berggren beskriver som den svenska teorin om kärlek. En grundtanke med historikernas teori är att den svenska välfärdsstaten har lyckats frigöra medborgare från mellanmännskligt beroende genom att bland annat en institutionalisering av omsorg. Denna process förutsätter att det finns en allmän uppfattning att det är att föredra att vara oberoende varandra vare sig det handlar om ekonomi eller sociala relationer (Trägårdh & Berggren 2006: 10). Precis som historikerna menar att den svenska teorin om kärlek bygger på frivillighet och oberoende visar både mina informanternas upplevelser och resultat från Törnqvists studie att människor väljer bogemenskaper för att de lämnar utrymme till individuell autonomi. Törnqvist skriver "a connected way of living alone together, providing not only privacy but also continuity and support" (Törnqvist 2019: 910).

Detta kan även kopplas till Baumans teori om flytande modernitet. I dagens samhälle visar statistiken att allt fler känner sig ensamma och isolerade speciellt unga och äldre (Regeringen.se 2023).⁴ Detta kan delvis förklaras av att det moderna samhället har lyft självständighet, frihet, oberoende och självförverkligande som ideal menar Bauman. Dessa ideal har haft en påverkan på våra relationer menar Bauman och kan även synas i mina informanternas beskrivning av relationer i bogemenskaper. Särskilt hos Lukas:

There's just the kind of convenience of easy social relationships where you're just like. OK, maybe today I don't feel like planning to go out with friends. But I can just have a conversation in the kitchen with whoever who happens to be there.

Här förklarar Lukas en viktig aspekt av bogemenskaper det vill säga att de gemensamma lokalerna skapar tillfällen för social interaktion utan att behöva lämna hemmet. Lukas menar att i stället för att ta kontakt med en vän för att planera att träffas gör co-living det möjligt för honom att gå ut i köket och hitta en snabb och enkel ersättning på en social interaktion som tillfredsställer det sociala behovet.

Om jag återgår till mina informanter Lukas och Sofia upplever de enorma positiva aspekter av att bo i co-living och ha en naturlig gemenskap i sitt boende. Men trots de stora fördelarna med

⁴ Enligt en artikel från Socialdepartementet är känslan av ofrivillig ensamhet störst bland "barn, unga vuxna och de allra äldsta i befolkningen". <https://www.regeringen.se/artiklar/2023/12/stark-gemenskaperna--motverka-den-ofrivilliga-ensamheten/> Hämtad 2024-04-26

att bo i en gemenskap har både Lukas och Sofia valt att flytta från K9 i Stockholm. Sofia valde att flytta ifrån K9 eftersom hon hittade en ny partner som hon flyttade utomlands med och där de har själva skapat ett eget co-living boende. Lukas å andra sidan valde att flytta ut ur K9 till en ”vanlig” hyreslägenhet efter tre år främst på grund av bristen på privat utrymme och kvalitativa sociala interaktioner. Han berättar i en intervju:

It's quite a small space, you know we're talking about 15 square meters. And the rest you share all the time. So if you go to the kitchen, you will meet people. If you go to the living room, you will meet people, most of the time. And there are just times in life where you feel like, OK, today I just want to be by myself. And when that happens, well, you have these 15 square meters and that's it. So that, that's what makes it a bit difficult. Difficult long term. Is that this kind of lack of individual space when you need it. This means that it can also become quite exhausting from a social perspective, you know, I am kind of in between being an introvert and an extrovert. And sometimes it just becomes too much. It's always meeting people, always talking. And sometimes...you know, it's not very qualitative social interactions. You say hey, how are you and how's the weather today and you say that to the next three people you meet in the corridor. That that's not what I call a qualitative interaction. I would sometimes rather not have these interactions and just focus my time on having, you know, one or two hours with someone talking about things more deeply.

Trots att Lukas har rätt förutsättningar för att trivas i ett co-living; han är singel och ung, så pekar han på utmaningar med bo i ett co-living under en lång period vilket till slut ledde till att han valde att flytta till en enrumslägenhet. Lukas beskriver en social trötthet av att ständigt vara omringad av människor i sitt hem och känna en press att småprata trots att han egentligen inte har den sociala energin för det. Lukas uttrycker att många interaktioner i ett co-living är ytliga och inte ger honom den kvalitativa sociala interaktionen han söker.

Detta kan kopplas till Baumans teori om flytande modernitet och upplösningen av mänskliga band, där sociala relationer blir alltmer flyktiga och ytliga vilket kan göra det svårt att upprätthålla djupare och meningsfulla relationer (Bauman 2000:164). Sättet som vi konsumerar idag menar Bauman har påverkat hur vi ser på våra relationer. Eftersom vi alltid är på jakt om något bättre och ser allt och alla som utbytbara blir våra relationer alltmer ytliga. Bauman använder frasen ”til death do us part” som exempel. Frasen är en traditionell del av kristna vigselceremonier som ska symbolisera löftet att älska och vara trogen till sin partner livet ut. Bauman menar att frasen har ersatts av ”until satisfaction lasts” alltså ett löfte till att vara trogen till sin partner tills ett bättre erbjudande dyker upp (Bauman 2000: 163). På grund av vår benägenhet att betrakta relationer som kortvariga och att vi inte längre ser dem som något att investera tid eller energi i, har vi utvecklat alltmer ytliga relationer. Dessa band skapas snabbt

och enkelt men kan lösas upp lika lätt. Trots att co-living erbjuder mötesplatser och samlar individer som söker ökad gemenskap i sin vardag menar Lukas att många av de sociala interaktioner som förekommer i co-living inte fyller denna saknad av gemenskap utan upplevs som ytliga.

6. Gemenskap som byggs på reciprocitet

”Utan Excel hade huset kollapsat”

En grundpelare i kollektivhus är principen att alla hjälper till och gör sin del av det gemensamma arbetet. I de kollektivhus jag besökte hade varje boende sitt eget system och schema för hur arbetsuppgifter delades jämnt mellan de boende. En informant skämtade att ”utan excel hade huset kollapsat”. Den noggranna planeringen och fördelningen av uppgifter är en central del av kollektivhusgemenskapen och bidrar till dess långsiktiga hållbarhet och fungerande samarbete. Sandstedt och Westin menar att fundamentet i kollektivhus är det gemensamma arbetet:” management, organization and practical chores are done willingly and with the affective solidarity the members have for one another” (Sandstedt & Westin 2015: 147).

Denna organiserade form av gemensamt arbete i kollektivhus kan ses som en praktisk tillämpning av Mauss teori om reciprocitet. De boende i kollektivhus visar ett starkt beroende av varandra som kräver ömsesidighet för att upprätthålla de gemensamma utrymmen och aktivitet. Det är denna ömsesidighet och reciprocitet som skapar starka band och en gemenskap. Genom att varje individ tar sitt ansvar för matlagning eller städning och bidrar till kollektivets funktion, stärks de sociala banden och känslorna av gemenskap och samhörighet. Ett citat från David visar hur fundamentalt det gemensamma arbetet är för funktionen av kollektivhus och för de sociala relationerna. På frågan om hur nya boende integreras i kollektivhusets gemenskap svarade David att:

De uppmanas att gå med i någon arbetsgrupp, frivilligt. Men sätter de bara igång och sköter sina plikter för så kommer de att möta folk när de städar med någon eller lagar mat med dem. Det är ganska naturligt.

Det är det dagliga arbetet tillsammans i kollektivhuset som ger människor i bogeneskap möjlighet att lära känna andra och skapa samhörighet. Under en intervju med min informant Linda beskriver hon att många i hennes närhet ofta blir chockade när de får höra att hon lagar mat till cirka 40 personer under sina matlagningspass. Linda menar dock att hon ser framemot sina matlagningspass och beskriver att det är en rolig aktivitet som de gör tillsammans. Linda beskriver tillfällena med mycket glädje då de ofta skrattar väldigt mycket och delar på en flaska vin.

Anna är ursprungligen från Australien men flyttade in till ett kollektivhus i Malmö för cirka ett år sedan. Huset är ännu inte färdigbyggt utan enligt Anna finns det mycket arbete kvar att göra tills huset är klart. Husets medlemmar har därför arbetsdagar varannan helg för att tillsammans

bygga klart huset. De gör majoriteten av arbetet själva för att hålla priserna nere så att alla medlemmar ska ha råd med kostnaderna. Under en intervju med Anna skrattar hon åt kaoset som kan uppstå i huset och berättar om tillfällena där hon har fått stoppa barn som bor i huset från att springa runt med verktyg. Hon fortsätter och säger att trots kaoset är hon glad att hon hann flytta in innan huset är färdigbyggt:

It's fun though, because to be honest I think that the building process is where you build the relationships. So being a part of these groups (arbetsgrupper) and doing this, I wouldn't want to move in any later

Det är tydligt i Annas fall att alla boende är beroende av varandra. Utan deras gemensamma ansträngningar för att bygga huset skulle ingen av dem ha ett hem att bo i. Annas citat visar däremot att det inte bara är huset som byggs genom deras arbete utan även relationer. Mauss bygger sin teori om reciprocitet på Malinowskis studie om Kula-ringen där han studerade utbyten av smycken mellan Trobriand-öarna. Malinowski visade att kärnan av Kula-ringen var att det skapade sociala nätverk och gemenskap mellan människor som befann sig hundratal kilometer ifrån varandra (Mauss 2000:112).

En viktig premis för Kula-ringen visar Malinowski är att gåvan aldrig får stanna kvar hos mottagaren utan ska alltid ges vidare till nästa person (a.a. 30). Detta kan appliceras på det gemensamma arbetet i ett kollektivhus. Boende gör sin del av matlagningen och städningen under förutsättningen att övriga boende också gör det i gengäld. På samma sätt som Mauss menar att det inte finns några "free gifts" är det inget gratis arbete i kollektivhus utan det är en ständig cirkel av reciprocitet. Kollektivhus är alltså lika mycket ett ekonomiskt kontrakt där tjänster byts mellan grannarna i huset som ett socialt kontrakt där gemensamt arbete skapar band mellan boende. Här syns även ett ideal som kan kopplas till Berggren och Trägårdhs syn på svenskhet. Enligt författarna är en grundläggande princip för den så kallade svenska teorin om kärlek att relationer byggs på jämlikhet. Denna princip är central för relationer i bogemenskaper eftersom vikten av gemensamt och lika arbete är viktig för funktionen av boendet.

Vikten av det gemensamma arbetet syns även tydligt i diskussioner med informanter om regler i bogemenskaper. David nämnde under en intervju att "Man måste inte stanna och äta, så länge man har lagat mat". Som boende i kollektivhus har man alltså ingen plikt att delta i de sociala aktiviteter som att äta middag med sina grannar men man har en skyldighet göra lika mycket arbete som alla andra. Andra informanter har berättat om tillfällena där en boende har slutat med att delta och bidra till husets gemensamma arbete vilket till slut har lett till att de har flyttat ut.

Kollektivhus baseras på gemensamt arbete och om någon inte deltar eller bidrar till husets gemensamma arbete uppstår en obalans i huset och i relationerna. Enligt Mauss är ”skyldigheten att ge” oerhört viktigt. Att vägra ge är att vägra relationen (Mauss 2002:17). I kollektivhusets fall att vägra bidra med sin tid och energi till huset är likvärdigt med att förkasta de sociala banden med sina grannar.

Å ena sidan ser vi att reciprocitet fungerar som ett sätt att skapa relationer mellan boende i kollektivhus. De gemensamma hemsysslorna exempelvis att laga mat och städa skapar en naturlig plats för boende att träffas och umgås regelbundet. Reciprocitet fungerar å andra sidan som ett ekonomiskt kontrakt där boende gör en viss tjänst med en förväntning att övriga boende kommer att ”betala tillbaka” genom att utföra samma tjänst vid ett senare tillfälle. Trots att informanter uttrycker en stor glädje av att dela bördan av hemarbetet med sina grannar tydliggör de att det inte finns en social förpliktelse gentemot varandra utan de enda kraven som egentligen finns är att bidra till husets gemensamma arbete.

7. Utmaningar för mångfald

”We welcome the people who can pay for the room”

Ett återkommande tema bland mina informanter är att bogemenskaper ännu inte har tillräcklig mångfald bland de boende. Hanssons litteraturstudie har som utgångspunkt att socialt svaga grupper i regel har svårare att nå bogemenskaper och att bogemenskaper i huvudsak bebos av medelklassen (Hansson 2023:4). Detta är något som många av mina informanter är medvetna om. Sofia reflekterar över vilken grad co-living är inkluderande i praktiken:

I think one problem with co living is that it's still very...how do you say it's-it's not diverse enough, right? You still need to earn a certain amount of money to be able to join a co-living it's-it's not every- we, we like to say it's for everyone. We welcome everyone. But at the end of the day we welcome the people who can pay for the room.

Sofia betonar det ekonomiska kapitalet som krävs för att bo i ett co-living trots att co-living företag vill marknadsföra sig själva som om alla kan bo där.⁵ Hansson påpekar i studien att i Sverige finns det en uppdelning mellan bottom-up bogemenskaper där initiativ tas nerifrån av de boende själva. Dessa anses som de ”riktiga” bogemenskaper till skillnad från top-down bogemenskaper som ses som kommersiella nödlösningar på bostadsbristen (Hansson 2023: 6). Hem & Hyra publicerade en kritisk artikel riktad mot företaget Colive där de anklagas av Hyresgästföreningen för att utnyttja bostadsbristen genom att hyra ut så få kvadratmeter för så hög hyra som möjligt (Martinsson 2022). En av grundarna från Colive, Katarina Liljestam Beyer menar att co-living ska ses som en ny bostadsform som inte kan jämföras med en vanlig hyresrätt. Grundaren menar att Colive vill skapa bostadsmöjligheter för unga vuxna som är tryggare och trivsammare än de alternativ som finns på marknaden idag, särskilt andrahandsmarknaden. Trots att Sofia är medveten om att priserna för co-living är ett hinder för en mer inkluderande boendeform så ställer Sofia sig också emot kritiken riktad mot co-living och deras priser.

That's the piece of like, disconnect- it's that you're not paying for just that room (...) you're paying for a massive living room that you would never be able to afford, like a giant screen, you're paying for meditation room. You're paying for five kitchens. And more importantly, you're paying for this human experience. That is, you can't put a price on, you know, this feeling of belonging that is so rare and so yeah. I think that's also something that stops people because it's hard in our society that it's all about, you know, money. It's really hard to see beyond the value of a price tag.

⁵ Priser för ett rum i co-living varierar men tenderar att kosta mellan 7000kr och 10 000kr för ett singel sovrum beroende på storleken på rummet och vilken stad rummet hyrs ut i.

Hansson diskuterar vidare hur olika bogemenskap projekt kan åstadkomma integrering och mångfald när det gäller socioekonomisk bakgrund. Hansson presenterar forskning som visar att top-down bogemenskaper är mer öppna för olika grupper i samhället särskilt de som vanligtvis inte skulle överväga bogemenskaper (Hansson 2023:23). Trots att ekonomi är en uppenbar faktor när det gäller inkludering i bogemenskaper anser Hansson att låga trösklar när det gäller tid och engagemang som krävs för att vara delaktig är en viktig nyckel för att komma åt svagare grupper. Frågan är komplicerad eftersom mycket tyder på att det är just den tid och engagemang som skapar grunden för en välfungerande bogemenskap (Hansson 2023:17). När det gäller låga trösklar för tid och energi kan vi se att co-living har större möjlighet att tillgodose behovet då tjänster som städning ingår i hyran. Däremot riktar sig co-living mot en relativt liten målgrupp som har möjlighet att bo i ett litet sovrum med en relativt hög hyra, ofta unga, ensamstående vuxna. Här är det tydligt att ett visst mått av ekonomiskt kapital är avgörande för tillgång till co-living.

Som jag tidigare har nämnt så är många av mina informanter från kollektivhus måna om att det ska finnas mångfald i huset. Under en diskussion om hur nya medlemmar väljs in i huset med Marie säger hon att de inte endast kan välja in människor utifrån kötid för då skulle de endast få in ”80-plussare” och fortsätter att ”Vi väljer den som vi tycker bidrar till husets mångfald bäst av de som söker efter att vi först har försäkrat oss om att den här är en person som verkligen vill hit.” Marie menar alltså att förutom att personen i fråga måste verkligen vilja flytta in i kollektivhuset så tittar de efter den personen som kan bidra till husets mångfald vare sig det handlar om bakgrund, ålder eller kön. När jag och Marie diskuterade vilka som väljer bogemenskaper uttryckte hon en besvikelse att det är en relativt homogen grupp som bor i kollektivhus idag.

Det är en minoritet som inte har högskoleutbildning. Det är oftast en majoritet kvinnor. Vilket är väldigt synd, särskilt för de husen som är för andra halvan av livet, eftersom man vet att män- ensamma män högre upp i åldrarna som-som bor ensamma mår ofta sämre än kvinnor.

Mina informanter och forskning från exempelvis Hanssons rapport visar att majoriteten av de som bor i kollektivhus består av människor med stort socialt och kulturellt kapital (Hansson 2023:16). Enligt Bourdieu består kulturellt kapital av kunskaper, färdigheter, utbildning och sociala normer som ger människor status och en förmåga att navigera och lyckas i samhället. Studiens informanter är människor med högt kulturellt kapital vilket ökar deras chanser att dra

nytta av fördelarna med bogemenskaper samtidigt som det kan fungera som ett hinder för de som inte har samma tillgång till utbildning eller liknande resurser.

Trots att det finns en vilja hos mina informanter att det ska finnas mångfald bland de boende i kollektivhus menar Hansson att det även finns utmaningar med att blanda olika målgrupper när målet är att skapa en bogemenskap som ska hålla över tid (Hansson 2023: 17). Detta gäller särskilt bottom-up modeller, det vill säga där initiativ till bogemenskaper har tagits av de framtida boende (Hansson 2023:6). Hansson tar upp forskning från exempelvis Sørvoll och Bengtsson (2020) som hävdar att en större blandning av boende med olika ekonomiska, sociala och ideologiska bakgrund ”kan leda till bristande harmoni och konflikt mellan medlemsgrupper vilket kan undergräva den interna solidariteten” (Hansson 2023: 24).

Bogemenskaper står alltså inför utmaningar när det gäller att skapa ett inkluderande boende med bred mångfald. Även om det finns en medvetenhet om behovet av ökad mångfald och inkludering visar både tidigare forskning och informanternas berättelser att det fortfarande finns hinder att överkomma. I denna studie har jag tagit upp några av dessa utmaningar och tittat på dem utifrån Bourdieus begrepp kulturell och ekonomisk kapital.

8. Slutdiskussion

I denna studie har jag visat att det finns olika drivkrafter hos människor som valt att bo i en bogemenskap inklusive möjligheten att kombinera gemenskap och privatliv. När det gäller ideal som kan identifieras hos informanterna i förhållande till deras boende, argumenterar jag att de kretsar kring en jämlik arbetsfördelning genom reciprocitet, gemenskap som byggs på frivillighet och en strävan om mångfald. Nedan kommer jag diskutera hur frågeställningen har besvarats med hjälp av uppsatsens teoretiska ramverk och ger förslag till vidare forskning.

I studiens empiri är det framträdande hur informanterna väger känslor av gemenskap och samhörighet med sina grannar mot att ha ett privatliv separat från det kollektiva. Denna konflikt kan kopplas till Henrik Berggren och Lars Trägårdhs så kallade svenska teori om kärlek. Enligt historikerna präglas det svenska samhällskontraktet av en frigörelse av ömsesidighet och mellanmänniskt beroende vilket har kommit att karaktärisera en extrem svensk individualism. Den svenska teorin om kärlek handlar alltså om principen att sociala band ska grundas på jämlikhet och respekt för den andres autonomi. Denna princip syns i mina informanternas upplevelser och hur de beskriver sitt boende. Nästan alla informanter har lyft vikten av att ha sitt privata utrymme där de får möjlighet att skärma av sig från det kollektiva.

Trots att individualitet och självständighet är viktiga för informanterna så uttrycker de även att gemenskapen och relationerna som kommer med en bogemenskap är den primära orsaken till att de har valt ett delat boende. Informanterna visar alltså att normen av att vara självständig och fri inte behöver utesluta möjligheten att vara en del av en gemenskap. Informanterna tydliggör att det inte finns några sociala förpliktelser gentemot kollektivet utan alla de sociala aktiviteter som sker i huset bygger på frivillighet, vilket förstärker informanternas känsla av självbestämmande och autonomi. Gemensamt för många informanter är upplevelsen av att bogemenskaper fyller ett tomrum som finns i samhället idag. Flera informanter hänvisade till den traditionella byn och frasen "it takes a village" för att uttrycka att det "naturliga" för människor är att ingå i en gemenskap. Informanterna menar alltså att bogemenskaper är ett sätt att återskapa relationer som de upplever människor idag har gått miste om.

En saknad av meningsfulla relationer menar Bauman är en konsekvens av flytande modernitet. I takt med att världen blir mer och mer kapitalistiskt och globaliserad anser Bauman att människor ser på relationer som de ser på varor som konsumeras. Eftersom relationer ses alltmer som utbytbara och kortvariga finns det inte heller lika mycket incitament att investera tid och energi i sina relationer vilket leder till att sociala band i moderna samhällen försvagas

enligt Bauman. Utifrån studiens empiri kan bogemenskaper både ses som ett exempel på en upplösning av sociala band och ytliga relationer och som en motreaktion till de kortvariga relationer som skapas inom ramen för flytande modernitet. En informant beskriver tydligt hur många av de sociala interaktioner som sker i sitt co-living boende, till exempel i köket eller i korridoren, kan vara socialt utmattande då de är ytliga konversationer. Å andra sidan består ett flertal av mina informanter av personer som har bott i sitt bogemenskap i över 30 år och som har format meningsfulla och långvariga relationer med sina grannar.

En väsentlig del av bogemenskaper, främst kollektivhus, är att gemenskapen byggs på det gemensamma arbetet. Det finns ett tydligt ideal bland boende i kollektivhus att alla ska bidra lika mycket till det gemensamma arbetet vilket kan kopplas både till den svenska teorin om kärlek och antropologen Marcel Mauss's teori om reciprocitet. Historikerna Trägårdh och Berggren menar att en grundläggande princip med det svenska samhällskontraktet är just att relationer byggs på jämlikhet och att ingen ska vara överordnad respektive underordnad. Detta gäller till stor del i kollektivhus och syns i den tydliga organiseringen av arbete i kollektivhus.

Med hjälp av listor och excelark har alla kollektivhus sina egna strategier för att dela upp arbetet vilket på många sätt blir kärnan i kollektiven eftersom alla interaktioner och samarbeten kretsar kring detta system. Här kan utbytet av tjänster, det vill säga matlagning och städning av gemensamma lokaler, ses som en ständig cirkel av reciprocitet som styrker banden mellan personerna i kollektivhuset. Mauss teori om reciprocitet kan även tillämpas för att beskriva den process som sker när någon i kollektivhuset inte lever upp till sina plikter som fördelas mellan de boende. Att inte återgälda en gåva menar Mauss är lika med att neka till relationen. I kollektivhusets fall visar informanterna att om man inte bidrar till husets gemensamma arbete uppstår en obalans i både hur huset fungerar och i relationerna gentemot de övriga boende vilket ofta leder till att relationen upphör.

Med hjälp av tidigare forskning har jag även valt att lyfta kritik som har riktats mot bogemenskaper gällande den grad av mångfald som finns i bogemenskaper. Tidigare forskning som Hansson tar upp i sin litteraturstudie belyser svårigheter och möjligheter för hur bogemenskaper i framtiden ska vara mer tillgänglig för en bredare del av befolkningen. Informanterna i denna studie är väl medvetna om att bogemenskaper brister i mångfald då de allra flesta som bor i kollektivhus har stort kulturellt kapital och de som bor i co-living har ekonomiskt kapital.

Genom uppsatsen teoretiska ramverk kan de boendes upplevelser förstås ifrån olika perspektiv. Å ena sidan har mina informanter sökt sig till ett boende som främjar gemenskap vilket vänder sig mot individualism men å andra sidan syns det väldigt tydligt att de boende samtidigt präglas av en svenska individualism som Berggren och Trägårdh beskriver. På liknande sätt beskriver informanterna en längtan efter mer meningsfulla relationer och menar på att bogemenskaper återskapar det som tidigare var ”byn” samtidigt som de även beskriver vissa sociala interaktioner i bogemenskaper som ytliga. Detta går i linje med Baumans teori om flytande modernitet som ger människor valmöjligheter men samtidigt medför en risk för en upplösning av sociala band.

Centrala teorier inom antropologin om reciprocitet och kapital har även använts i syftet att få en djupare förståelse av bogemenskaper. Både reciprocitet och kapital kan ses som traditionella och stabila strukturer i samhället som kan identifieras i småskaliga likväl senmoderna samhällen. Boendes upplevelser av sina bogemenskaper speglar alltså både de föränderliga fenomen som beskrivs av Bauman, Berggren och Trägårdh, samt de mer stabila eller konservativa strukturer som Bourdieu och Mauss diskuterar. Bogemenskaper kan därför ses som arenor där grundläggande sociala strukturer som reciprocitet och kapital förenas med de mer flytande fenomen som den svenska teorin om kärlek och flytande modernitet beskriver. Genom en kombination av de föränderliga och de strukturella teorierna har det blivit möjligt att tydliggöra och förstå olika drivkrafter och ideal bland de boende i bogemenskaper.

8.1 Vidare forskning

Som avslutande reflektion vill jag ta upp förslag till vidare forskning som kan göras om ämnet. Det vore intressant att undersöka vilka skillnader som finns mellan de upplevelser som beskrivs av personer som bor i top-down initiativ (exempelvis co-living) och de som bor i bottom-up initiativ (exempelvis kollektivhus) och huruvida synen på gemenskap skiljer sig i respektive boende. Jag är även nyfiken på hur framtiden ser ut inom byggbranschen för bogemenskaper och hur politiker respektive olika byggherrar ställer sig till frågan om fler bogemenskaper. Det finns pågående forskningsprojekt angående diversifiering av boendeformer (Gasson 2023). Mot bakgrund av uppsatsens resultat vore det relevant att undersöka hur organisationen av det gemensamma arbetet påverkar människors intresse att dela på vissa funktioner i vardagen, inte minst med tanke på den ökande ensamheten i samhället i stort. Det vore särskilt intressant med fler och större antropologiska studier om bogemenskaper i Sverige för att fånga in eventuella generations- och socio-ekonomiska skillnader i synen på bogemenskaper.

Referenser

Andersson, R. & Persson, A. (2023) *Ensamstående utan barn det vanligaste hushållet*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/befolkning/befolkningens-sammansattning/befolkningsstatistik/pong/statistiknyhet/befolkningsstatistik-helaret-2022/#:~:text=Det%20vanligaste%20hush%C3%A5llen%20var%20enpersonshush%C3%A5ll.> (Hämtad 2024-04-20)

Bauman, Z. (2000). *Liquid Modernity*. Polity Press

Bauman, Z. (2003). *Liquid Love*. Cambridge: Polity Press

Broady D. & Palme M. (1986). *Pierre Bourdieu Kultursociologiska texter*

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2 upl. Malmö. Liber. 877 sidor.

Blomberg, I., Goodridge, I., Olsson, B., Wiklund, G. & Wistén, P. (1986). *Levande kollektivhus: Att leva, bo och arbeta i Hässelby familjehotell*.

Boverket. (2021). *Bogemenskaper*. <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsforsorjning/bygg-bogemenskaper/bogemenskaper/> (Hämtad 2024-05-12)

Bourdieu, P. (1970). *The Berber house or the world reversed*. *Social Science Information*, 9(2), 151-170. <https://doi.org/10.1177/053901847000900213>

Caldwell, M., & Henry, P. C. (2020). *The continuing significance of social structure in liquid modernity*. *Marketing Theory*, 20(4), 547-572. <https://doi.org/10.1177/1470593120948111>

Carsten, J. (1995). *The Substance of Kinship and the Heat of the Hearth: Feeding, Personhood, and Relatedness among Malays in Pulau Langkawi*. *American Ethnologist*, 22(2), 223–241. <http://www.jstor.org/stable/646700>

Cleaver, N & Frearson, A. (2021). *All together now: the co-living and co-working revolution*. London: RIBA Publications.

Davies, C. A. (2008). *Reflexive Ethnography – a guide to researching selves and others*. Routledge. (272 sidor)

Droste, C. (2015). *German co-housing: an opportunity for municipalities to foster socially inclusive urban development?* *Urban Research & Practice*, 8(1), 79-92

Douglas, M. (2000). *No free gifts*. Ur *The Gift forms and functions of exchange in archaic societies*. Taylor & Francis e-Library, 2002.

Elinç, E., Aşıkkutlu, H. S. & Kaya, L. G. (2023). *Concept of co-living and its application: The case study of Padova*. *Journal of Architectural Sciences and Applications*, 8 (1), 54-66.

Ericsson, U., Molina, I. & Ristilampi, P. (2002). *Miljonprogram och media: föreställningar om människor och förorter*. Stockholm: Riksantikvarieämbetet

Farhan, S. & Lenhard, J. (2019). *House and home*. In *The Open Encyclopedia of Anthropology*, edited by Felix Stein. Facsimile of the first edition in *The Cambridge Encyclopedia of Anthropology*.

Folkhälsomyndigheten. (2022). *Ensamhet och isolering vanligast bland unga och de äldsta*. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/nyheter-och-press/nyhetsarkiv/2022/december/ensamhet-och-isolering-vanligast-bland-unga-och-de-aldsta/> (Hämtad 2024- 04-04)

Gandini, E (2015). *The Swedish Theory of Love* [Film]. Sweden: Fasad Cine AB

Gasson, J. (2023). *Delbo*. <https://www.greenleap.kth.se/green-leap-projekt/aktuella-projekt/delbo-1.1259927> (Hämtad 2024-05-17)

Grundström, K. (2021). *Dwelling on-the-move together in Sweden sharing exclusive housing in times of marketization*. *Social & Cultural Geography*, 22(9), 1241-1255, <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14649365.2021.1876909>

Hansson, A. G. (2023). *Hur kan förutsättningarna för att fler ska kunna bo i socialt hållbara bostadsgemenskaper förbättras?* FBS Forum för bostadsforskning Stockholm, Stockholms universitet & Nordregio.

Jordan, Ann T. (2013). *Business Anthropology, Second Edition*

Kollektivhus Nu. u.å. *Frågor och svar*. <http://www.kollektivhus.nu/fragorochsvar.html>
(Hämtad 2024-04-19)

Lindén, K. P. (1992). *Kollektivhuset och Mellanzonen*. Lund: Institutionen för byggnadsfunktionslära

Martinsson, P. (2022). "Ocker" i coliving – nu granskas hyrorna i den nya boendeformen. <https://www.hemhyra.se/nyheter/ocker-i-coliving-nu-granskas-hyrorna-i-den-nya-boendeformen/#:~:text=F%C3%B6retaget%20Colives%20koncept%20%C3%A4r%20att,pionj%C3%A4rer%20inom%20delningsboende%20i%20Sverige>. Hämtad 2024- 05-02

Mauss, M. (2000). *The Gift forms and functions of exchange in archaic societies*. Taylor & Francis e-Library

Plesner, A. (2021). *The history of Co-living* <https://alexandraplesner.medium.com/the-history-of-coliving-d79bda766dc4>

Regeringskansliet. (2023). *Ofrivillig ensamhet – ett folkhälsoproblem* <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ofrivillig-ensamhet--ett-folkhalsoproblem/#:~:text=N%C3%A4stan%20var%20fj%C3%A4rde%20person%20besv%C3%A4ras,beh%C3%B6ver%20hela%20samh%C3%A4llet%20h%C3%A4lpas%20%C3%A5t> (Hämtad 2024-05-07)

Regeringskansliet. (2022). *Satsningar för bättre vård och ökad folkhälsa*. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/11/satsningar-for-battre-var-d-och-okad-folkhalsa/> (Hämtad 2024-05-13)

Regeringskansliet. u.å. *Stärk gemenskaperna -motverka den ofrivilliga ensamheten*
<https://www.regeringen.se/artiklar/2023/12/stark-gemenskaperna--motverka-den-ofrivilliga-ensamheten/> (Hämtad 2024-04-26)

Sandstedt, E., & Westin, S. (2015). *Beyond Gemeinschaft and Gesellschaft. cohousing life in con-temporary Sweden. Housing, Theory and Society*, 32:2(2), 131–150.
<https://doi.org/10.1080/14036096.2015.1011687>

Sangregorio, I. (2000). *Collaborative housing in Sweden*. Byggforskningsrådet

Steczkó, M. & Martinsson, P. (2022). "Ocker" i coliving- nu granskas hyrorna i den nya boendeformen. <https://www.hemhyra.se/nyheter/ocker-i-coliving-nu-granskas-hyrorna-i-den-nya-boendeformen/> (Hämtad 2024-05-02)

Trägårdh, L. & Berggren, H. (2006). *Är svensken människa? Gemenskap och oberoende i det moderna Sverige*. Nordstedts förlagsgrupp

Törnqvist, M. (2019). *Living Alone Together: Individualized Collectivism in Swedish Communal Housing. Sociology*, 53(5), 900-915. <https://doi.org/10.1177/0038038519834871>

Vestbro, D. U. (1997). *COLLECTIVE HOUSING IN SCANDINAVIA — HOW FEMINISM REVISED A MODERNIST EXPERIMENT. Journal of Architectural and Planning Research*, 14(4), 329–342. <http://www.jstor.org/stable/43030435>

Vestbro, D. U. (2010). *Living together - cohousing ideas and realities around the world : proceedings from the International Collaborative Housing Conference in Stockholm 5-9 May*. - ISBN: 9789174157383

Vestbro, D. U. (2012). *Saving by Sharing – Collective Housing for Sustainable Lifestyles in the Swedish Context*. Stockholm. Paper for the 3rd International Conference on Degrowth for Ecological Sustainability and Social Equity, Venice, 19th – 23rd September 2012